

Αριστοφάνη «Βάτραχοι» από το Εθνικό Θέατρο Ελλάδας

Ελεύθερη απόδοση-σκηνοθεσία: Κώστας Τσιάνος

Σκηνικά-κοστούμια: Γιώργος Ασημακόπουλος

Μουσική: Δημήτρης Παπαδημητρίου

Χορογραφία: Έφη Καρακώστα-Κώστας Τσιάνος

Μουσική διδασκαλία: Μελίνα Παιονίδου

Ενορχήστρωση-Επιμέλεια ορχήστρας: Γιώργος Γουάστωρ

Φωτισμοί: Σπύρος Καρδάρης

Παίζοντες: Γιάννης Μπέζος, Πέτρος Φιλιππίδης, Χρίστος Μπίρος, Χρίστος Παππάς, Χριστίνα Σιμίτζη, Τάσος Παλατζίδης, Δημήτρης Ιωακειμίδης, Γιώργος Ψυχογιός, Αντώνης Λουδαράς, Χρόνης Παυλίδης, Όλγα Γκάτζιου, Μαρία Στεφανή, Δώρα Χρύσικου, Παναγιώτης Παναγόπουλος, Αλέξανδρος Μυλωνάς, Νίκος Μπουσδούκος, Χρήσος Σαπουτζής κ.α.

Η επιτυχία μιας παράστασης μετρίεται με πολλούς τρόπους. Ένας από αυτούς είναι ο χρόνος, κατά τον οποίο η ανάμνηση της κρατιέται έγχρωμη στη μνήμη μας. Μήνας πέρασε από τις παραστάσεις του Εθνικού Θεάτρου στην Κύπρο, αλλά τα χρώματα, οι φιογούρες, οι μελωδίες δεν ξεθώριασαν.

Η ιδιαιτερότητα των «Βατράχων» του Αριστοφάνη κρύβεται στην πληθώρα των φαινομενικά άσχετων από εννοιολογική και αισθητική άποψη στοιχείων. Η κάθοδος στον κόσμο των νεκρών, η λογοτεχνική σάτιρα εν εκτάσει, ο βωμολόχος χορός των «Βατράχων», ο ηθικολόγος χορός των Μυστών, η διακωμώδηση της πιο πολυλειτουργικής θεότητας του Διόνυσου, ο παραδοσιακός κωμικός Ηρακλής και πολλά άλλα αποτελούν την ποικιλία και πολυεπίπεδη ύλη του έργου. Άραγε αυτός ο περίπλοκος συνδυασμός νοημάτων και αισθητικών μηνυμάτων πρέπει να περάσει από ενιαίο κωδικό τύπο σε μια σύγχρονη ερμηνευτική προσέγγιση; Ίσως, αν ο σκηνοθέτης βλέπει τις μεταπτώσεις των στιλιστικών επιπέδων σαν

χάσματα που πρέπει να σμικρυνθούν ή να καλυφτούν. Το τίμημα σ' αυτή την περίπτωση θα είναι απαλύνονται οι ουσιώδεις ιδιαίτεροί της κάθε αισθητικής ενότητας και οι τολμηροί συνδυασμοί του Αριστοφάνη, περασμένοι από μια φόρμουλα αισθητικής ομαλοποίησης να αποκτήσουν ξεπλυμένη ροζ απόχρωση, με αποτέλεσμα οι «Βάτραχοι» να βγουν αφισιαστικοί, οι Μύστες να εκχυδαίστούν και το περιεχόμενο του δεύτερου μέρους από ναι μεν σατιρικά τονισμένη, αλλά ουσιαστική λογοτεχνική πολεμική με κοινωνικο-ηθικούς προβληματισμούς να περιοριστεί στο μορφικό σχήμα ενός κωμικού αγώνα.

Ο Κώστας Τσιάνος επιλέγει άλλο δρόμο ή μάλλον άλλους δρόμους, ένα προς κάθε στιλιστική κατεύθυνση συλλαμβάνοντας τη στιλιστική πολυπλοκότητα του έργου σαν αισθητικό πλούτο. Πλάθει με πολλή σαφήνεια και ακρίβεια τους δυο κεντρικούς ήρωες, το ζευγάρι των ταξιδιωτών, το Διόνυσο και το δούλο του Ξανθία, αναθέτοντας σ' αυτούς να συμπράξουν τα μέρη του έργου, αλλά και παρουσιάζοντας τα μέρη-επίπεδα με μια λαμπρή διαφορετικότητα. Μεταφράζει την αριστοφανική ποικιλία βρίσκοντας τις αναλογίες από όλο το φάσμα της νεοελληνικής πολιτισμικής πραγματικότητας. Οι αφετηρίες των ειρμών στο κείμενο εξετάζονται εις βάθος και η πορεία των ειρμών περνά από το αναπτυγμένο σκηνοθετικό αισθητήριο καταλήγοντας στο εφφέ του ξαφνιάσματος με τις στιλιστικές επιλογές του Τσιάνου, αλλά και στο λειτουργικό από τα πειστικότερα σκηνικά αποτελέσματα.

Έτσι ο Χάρων (Τάσος Παλατζίδης) εμφανίζεται σαν κακορίζικος ιδιοκτήτης γραφείου κηδείων, μίζερος στην τυπικότητα της επαγγελματοποίησης του θανάτου. Με τέτοια συγκεκριμένη στοιχειοθέτηση, ο ηθοποιός πετυχαίνει απόλυτα το αμέσως αναγνωρίσιμο και ευανάγνωστο αποτέλεσμα. Βέβαια, αναλογίες

για τον μεταγλωττισμό του Αριστοφάνικου κειμένου, ο Τσιάνος που υπογράφει και την ελεύθερη του απόδοση, αντλεί από όλων των ειδών πολιτισμικές προεκτάσεις. Έτσι, ο δούλος του Πλούτωνα (Παναγιώτης Παναγόπουλος) κατεβαίνει στη σκηνή από τη «Βαβυλωνία», η δούλα της Περσεφόνης (Γιώργος Ψυχογιός) από μια Μπισοτική εκδοχή των δημοτικών ασμάτων (παρεμπιπτόντως ο Τσιάνος είναι από τους ελάχιστους που έχουν αφομοιώσει το μηχανισμό της Μπισοτικής παρωδίας. Θυμάστε στις «Θεομοφορίζουσες» του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου τις σκηνές των «ευριπίδειων τραγωδιών»;). Αυτή η ελευθερία επιλογών της στιλιστικής της κάθε μορφής εκπρέπει στο Χρίστο Μπίρα να δώσει έναν Ηρακλή αδρό και αφελή σαν ένα ήρωα κινουμένων σχεδίων, στο Δημήτρη Ιωακειμίδη - ένα Αίακα άγριο σαν το δράκο των ελληνικών παραμυθιών. Αυτή η υφολογική ποικιλία συνδυάζει την κωμική εικαστική κυριολεξία του χορού των «Βατράχων» με τη διάχυτη διάθεση του χορού των Μυστών. Και ιδιαίτερα στις λύσεις που προτείνει η παράσταση για τους χορούς φαίνεται πόσο συντονισμένα με το σκηνοθέτη κινούνται ο συνθέτης Δημήτρης Παπαδημητρίου και ο σκηνογράφος - ενδυματολόγος Γιώργος Ασημακόπουλος, ανταποκρινόμενοι με ευαισθησία και ευελιξία στις στιλιστικές μεταπτώσεις του έργου. (Γενικά ό,τι αφορούσε τη μουσική πτυχή της παράστασης ήταν άψογο. Και οι οπερικές δυνατότητες των «Βατράχων» και η μουσική διδασκαλία της Μελίνας Παιονίδου ανέβασαν την ποιητική στάθμη).

Σε μια παραγωγή των «Βατράχων» τη μεγαλύτερη πρόκληση για το σκηνοθέτη αποτελεί η σκηνή του λογοτεχνικού αγώνα μεταξύ του Αισχύλου και του Ευριπίδη. Πώς πρέπει να κρατηθεί το ενδιαφέρον του κοινού και να παραμείνει αμείωτος ο βαθμός της συμμετοχής

του κοινού, που προηγουμένως εξασφαλιζόταν πιο εύκολα και στα φαρσικά και στα λυρικά κομμάτια; Ο Τσιάνος το πετυχαίνει με την τελειοποίηση των μορφών των δύο τραγικών. Ο Αισχύλος του Νίκου Μπουσδούκου είναι η ίδια η συντήρηση και παλαιομοδίτικη ηθικολογία. Εντελώς αλλιώς μιλάει, κινείται, συμπεριφέρεται ο πολύ «in», ο κομψός νάρκισσος Ευριπίδης του Αλέξανδρου Μυλωνά. Εξοχες εργασίες και οι δύο. Αλλά πολύ μεγάλη σημασία για την επιτυχία της σκηνής έχει και το άλλο εύρημα του σκηνοθέτη. Ο «σχολιασμός» των δρώντων από τον «πρακτικογράφο» της δικής Ξανθίας του Πέτρου Φιλιππίδη. Η πηγή της αστείότητας είναι συνέχεια ανοιχτή και ο Ξανθίας με τη γραφομηχανή του παίρνει τις διαστάσεις του κωμικού επίκεντρου της σκηνής. Έτσι, η ηθοποιός και ο σκηνοθέτης φροντίζουν να εξασφαλίσουν το ασταμάτητο γέλιο για τη στήριξη της λογοτεχνικής σάτιρας.

Η μορφή που δημιουργεί ο Πέτρος Φιλιππίδης είναι τόσο πετυχημένη, τόσο δουλεμένη στην πλαστική, στην έκφραση προσώπου, στη φωνή που τραβάει το ενδιαφέρον του κοινού μέχρι σημείου να κινδυνεύσει η ισορροπία της παράστασης. Εγώ προσωπικά ευχόμενα να δω την παραγωγή για δεύτερη φορά διότι την πρώτη πρέπει να άφησα πολλές λεπτομέρειες πίσω, μη μπορώντας να σηκώσω τα μάτια μου από τον Ξανθία του Φιλιππίδη.

Μαζί του ο Γιάννης Μπέζος, ένας Διόνυσος διακωμωδούμενος στο έπακρο, συνδέει, διευθείνει και οδηγεί την παράσταση. Οπτικά τέλειαν σαν ζευγάρι ο Διόνυσος και ο Ξανθίας, δε σταματούν το «εντός ζευγαριού» περίεργο παιχνίδι-αγώνα.

Υπέροχη παράσταση, λοιπόν, παρουσίασε στα φετινά «Κύπρια» το Εθνικό Θέατρο Ελλάδας. Μετά από τις αξεχάστες «χοηφόρες» ο Κώστας Τσιάνος κατακτά ακόμα μια κορυφή, κωμική αυτή τη φορά.

NONA ΜΟΛΕΣΚΗ